

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Stefanija Safronova

RG-50.473*0165

Part 2

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Galime tęsti pokalbį. Jūs dar kažką norėjote papasakoti.
Stefanija Safronova: Galiu papasakoti dar vieną atsitikimą, bet ne aš pati mačiau, tik atėjęs pas mano mamą malkų kapoti žmogus, jis buvo iš mūsų gatvės galo, gyventojas, Krapilis, darbininkas toks. Vieną kartą prieš sušaudymą tų žydų jis atėjo prie to mūsų upelio, kur parkas dabar čia yra, vytelių pasiskinti šluotoms rišti. Ir jis papasakojo, kaip viena moteris, žydė, aš ją pažinojau, labai graži moteris, bet aš dabar pavardės jau neatsimenu, ir ji kažkaip paspruko ir to Katkiškės geto, apsvilkusi buvo keletą suknelių, matyt, norėjo išsimainyt ant maisto. O ją vijosi policininkas nuo to geto. Ir ji čia, kur dabar mūsų parkas, toje vietoje buvo pašauta. Pataikė jai iš nugaros taip per juosmenį, gal biškį žemiau, ten labai subėgo kraujas į vidų, neišsiliejo, ir ji krito. Ir ėjo vienas mūsų gatvės gyventojas, mano kaimynas Pranas Stravinskas, jis jau, žinoma, miręs. Jo namuose ant durų buvo parašyta lentelė: „Nur für Deutsche“, „Tik vokiečiams“, - kambarys paskirtas toks buvo. Ir jis visą laiką palaikė ryšius tu tais visais sargybiniais, ir aišku, kad turtą tą vežėsi. Ir jis tuo momentu pasitaikė ten, tam paupy. Gal jis ėjo į tą getą, - kas ten žino, kur. O tas Krapilis ir sako, o Dieve, tai ant kalno, tai nuo kalno, tai ant kalno, tai nuo kalno. Mano mama sako, tai ką tai reiškia? Tai, sako, ją nurenginėjo, tai patraukia į kalną, tai žemyn tas žmogus. Įsivaizduojate? Nurenginėjo tą moterį, kad parneštų drabužių.

Alicija Žukauskaitė: Ji buvo sužeista?

Stefanija Safronova: Ji buvo užmušta. Aš nežinau, ji mirė ten. Nežinau, kaip buvo, kur ją užkasė. O dar kažką norėjau pasakyti... Aha, tą pačią...

Alicija Žukauskaitė: Minutėlę, nesupratau, ar tas nurenginėjo, ant kurio durų buvo parašyta „Nur für Deutsche“?

Stefanija Safronova: Taip, taip, taip, tas. Tas Stravinskas Pranas. Tai taip man pasakojo tas Krapinis, mano mamai ir man, mes abidvi buvom namuose. Na, vis prisimindavom tokius įvykius kaip kada tais karo metais. Tai jis pasakojo. Ir dar ką aš prisimenu, kad kada aš jau parėjau namo po to sušaudymo ir išėjau į kiemą, ir man iš mano tėvų kiemo už mokyklos tos matėsi tas šaltinis, tas kalnas, prie kurio (šaltinio) žydai anksčiau eidavo vandens ir praustis, reiškia. Ir aš pamačiau, kad eina žmogus ant to kalno. Dabar ten mokyklos parkas. Aš pastovėjau, pasiinteresavau (pasidomėjau). Nešė didžiulį ryšulį, gal patalai, gal paduškos (pagalvės) kokios buvo ant pečių, ryšulį. Ir jis perėjo per mūsų tėvų tą pievą, palindo po tiltu, kur yra mūsų upelis, toksai Dumblaitis, ir krantuku nuėjo į Staigirius. Aš jį pažinau, - jis buvo Moniuška, tik vardo nežinau. Jau irgi miręs. Tai aš pagalvojau: motina, lietuvė, valstietė, - negi ji nepadarė savo vaikams patalų?? Reikėjo nešti tą utelėtą ar sukruvintą daiktą iš tos Katkiškės?? Tai aš taip pagalvojau – tai baisu. Kitus drabužius vežėsi Dariaus ir Girėno gatvėje, nelabai toli nuo manęs čia, gyveno Glinskas toks. Tai jis irgi vežėsi drabužius tuos, pas jį buvo sandėlis. Ir dar vežė tas, kuris darė krata pas mus, Skadžiauskas, su kitu tokiu kaimynu savo, o gal jis net jo giminaitis buvo ar kaimynas, tai vežė į Dzūkų gatvėje, o gal ji dabar vadinasi Kalnų gatvė, į tokį kluoną ir ten dėjo tuos drabužius. O paskui gal dalinosi, nežinau, kur jie dėjo tuos drabužius žuvusių žmonių.

Alicija Žukauskaitė: Tai tuos drabužius vežė iš Katkiškės, iš to antrojo geto?

Stefanija Safronova: Taip, taip, iš ten, iš ten.

Alicija Žukauskaitė: Tai kai žydai perėjo iš pirmojo geto į antrąjį, tai pirmam gete nieko neliko, nei daiktų, nieko?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Stefanija Safronova: Turbūt. Žydų tai tikrai neliko. Aš nebuvo nuėjusi į vidų ten pažiūrėt. Tie pastatai stovėjo, o paskui kas juos nugriovė, net nežinau.

Alicija Žukauskaitė: O žydų daiktų buvo likę?

Stefanija Safronova: Taip, tai parsivežė tie, kurie galėjo parsivežt, kurie dalyvavo. Parsivežė, dalinosi, matyt...

Alicija Žukauskaitė: Kas saugojo getą, kaip atrodė sargyba? Pirmąjį getą, aš turiu omeny, kuris buvo šalia jūsų?

Stefanija Safronova: Na, žinot, aš kai kuriuos pažinojau... Policininkai. Nė vieno vokiško kareivio čia nebuvo.

Alicija Žukauskaitė: Gal pavardes prisimenat?

Stefanija Safronova: Prisimenu. Iš vieno aš nusipirkau batus, moteriškus batukus, zomšinius, 35 numerio. Tai, matyt, netiko niekam. Ar jam kas davė, ar jis paėmė, aš nežinau.

Alicija Žukauskaitė: Čia jau po šaudymo?

Stefanija Safronova: Ne, dar jie buvo gyvi. Sako, Maksimavičius turi parduoti batukus gerus. Tai aš nusipirkau per kažkokį žmogų, bet dabar jau neprisimenu.

Alicija Žukauskaitė: Tai kokios jų pavardės, kokias pavardes prisimenate?

Stefanija Safronova: Va, pavyzdžiui, Maksimavičių prisimenu, Čižiką prisimenu, Vilipolskį prisimenu. Aš juos iš matymo pažinojau, jie ne mano amžiaus, gimnazistė aš tada buvau dar prieš karą. Bet aš juos pažinojau, šituos žinau.

Alicija Žukauskaitė: Ir jūs matėt, kaip jie saugojo getą?

Stefanija Safronova: Taip, jie vaikščiojo prie tų barakų. Matyt buvo (matėsi), mes gi vaikščiojom ta gatve. Į krautuvę eini, grįžti iš tos krautuvės, karvę pririšt reikėjo, - ten netoli mano tėvų pieva, tai būdavo matyt... Mačiau, kaip eidavo tie žmonės praustis prie to šaltinio. Ar dar va ką, kad neužmiščiau, pasakysiu, - jie labai meldėsi. Gi rabinai buvo su jais. Taigi rabino duktė liko gyva. Ir aš pereitais metais balandžio mėnesio 23 dieną buvau pas Adamkų prezidentūroje, kai buvo apdovanojimas tų žmonių, kurie išgelbėjo tą rabino dukterį. Ji gyva, ji man labai gerai pažystama, mes baigėm seserų (medicinos seselių) kursus. Ji gyvena Izraelyje. Ir adresą turiu, bet neatsimenu, ir telefoną.

Alicija Žukauskaitė: Jūs sakėt, kad jie labai meldėsi. Jūs girdėjot?

Stefanija Safronova: Taip, taip, garsiai meldėsi čia, Vytauto gatvėje, kur aš gyvenau. Na, žinot, šilta, vasara, išėini į kiemą, - kaip jie meldėsi, kaip jie aimanavo, kaip jie prašė Dievo. Turėjo maldaknygę. Paskui, kai jau juos ten sušaudė, Katkiškėj liko tie pastatai, kai kurie daiktai. Tai tokie jauni žmonės, vaikai nubėgdavo pasižiūrėti, buvo įdomu jiems. Kai ką rasdavo...

Alicija Žukauskaitė: O jūs pati buvote nuėjusi iki tos Katkiškės po to?

Stefanija Safronova: Po to nebuvo. Prieš tai buvau. Ten buvo tarybinių kareivių kareivinės. Tai su ta savo drauge, su kuria vis vaikščiojom, mes matėm, kad ant grindų voliojosi knygos, Gorio „Motina“, aš prisimenu, Majakovskio knygos, laiškai tų rusų kareivių, gal iš namų gauti laiškai... Tai mes matėm. Jauni buvom, tai labai viskas mus jaudino.

Alicija Žukauskaitė: Sakykit, toje gestapo pažymoje, kurią išdavė, ar buvo parašyta už ką?

Stefanija Safronova: Va to ir nėra. Va to ir nėra. Ir aš turiu du adresus. Aš susirašinėjau su Vokietijos konsulais, ir aš turiu kelis jų atsakymus. Generalinė prokuratūra, trys parašai net yra, - patvirtino, kad tas dokumentas, kurį aš turiu, yra tikrai autentiškas. Ir

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Vokietijos konsulas tą patvirtino ir davė man du adresus. Neprisirengimas (neprisirengiu), bet šiom dienom aš ruošiuosi išsiųsti laiškus, mano viena buvusi mokinė vokiečių kalbą dėsto ir man parašys į tuos du miestus, kur yra archyvai likę. Nes mano vaikai buvo Valstybiniam ypatingų bylų archyve (Lietuvos), ten mano buvęs mokinys Bubnys tada vadovavo, tai buvo tam archyve mano dukra ir sūnus ir žiūrėjo 1942 metų bylas. Tai rado tik penkias bylas tam archyve, ir šitų bylų, tų visų lazdijiečių, nerado. Tai man ir pačiai labai įdomu, kaip jie suformulavo šitą (už ką).

Alicija Žukauskaitė: Aš dar norėjau paklausti: kai jūs matėte sugrįžusius tuos kareivius, tą grupę žmonių, einančių į valgyklą, tai buvo kareiviai ir karininkai?

Stefanija Safronova: Aš mačiau... Buvo gal ir karininkai, dabar gerai neprisimenu. Buvo kažkokie karininkai, be abejo, jie ne vieni ėjo, kažkas juos vedė, bet mes išsigandę stovėjom...

Alicija Žukauskaitė: Bet ten visi buvo tik lietuviai?

Stefanija Safronova: Lietuviškai kalbėjo visi. Tie, kurie pro mus praėjo, - mes ant šaligatvio stovėjom su drauge.

Alicija Žukauskaitė: Su lietuviškom uniformom?

Stefanija Safronova: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Žiedai, sakėt, žiedai buvo. Kokie žiedai?

Stefanija Safronova: Nieko, ką aš žinau, gal jie vedę buvo, gal iš tų žydų paėmę. Matyt (matosi), kai pro šalį praėjo taip kaip jūs, tie kareiviai. Mes ilgokai stovėjom, kol jie visi nuėjo į tą valgyklą, o paskui nuėjom namo.

Alicija Žukauskaitė: O ką žmonės kalbėjo, iš kur jie galėjo būti tokie?

Stefanija Safronova: Tų visų tokių viršininkų, pavyzdžiui, Karalius, policijos vadas buvo, Karaliūnas – saugumo viršininkas, kitokie (kiti), jie turėjo tarnaites. Tos tarnaitės viską išpasakodavo. Pavyzdžiui, atėjo viena tarnaitė pas mano mamą ir pasakė: teta, pasakykit savo vyrui, kad slėptųsi, nes jį irgi areštuos.

Alicija Žukauskaitė: O jūs girdėjote šitą, kai pasakė?

Stefanija Safronova: Mama man papasakojo šitą, mama. Aš tikiu mama.

Alicija Žukauskaitė: Tai ką tos tarnaitės pasakojo, iš kur atvažiavo tie žudikai?

Stefanija Safronova: Sakė, iš Alytaus. Tokia Stefa Karankevičiūtė, aš jos pavardės pagal vyrą nežinau, ji ištekėjo už ukrainiečio, išvažiavo į Ukrainą, ir aš jos adreso nežinau, tai ji tarnavo. Pas Karaliūną buvo balius, ir jie visi gėrė, valgė ir sakė – susidorojom su šitais žydais, tai imsime dabar lenkų. Ir ji atėjo, pasakė, teta, - mama tai vietinė, kilusi iš lietuvių, o tėtė mano iš Lenkijos, per aną karą apsivedė 1917 metais, mamai buvo septyniolika metų, o tėtei dvidešimt. Tai daug ką sužinodavom iš žmonių. Žinojo valdininkai, jie pasakojo, jie nebijojo sakyti. Taip...

Alicija Žukauskaitė: Norėjau jūsų paklausti, ar pačioj karo pradžioj, kai prasidėjo visas tas dalykas, ar Lazdijuose buvo kur nors ant sienų ar ant tvorų, ar ant ko kokių nors plakatų, skelbimų, raginimų prieš žydus ir panašiai? Ar kas nors tokio buvo? Propaganda kokia nors?

Stefanija Safronova: Reikia pagalvoti. Visas beveik miesto centras subombarduotas, beveik visi žydų namai čia buvo daugumoj, liko tik keli tie, tai ten nieko negalėjo būti, o visa valdžia buvo toj mūsų gatvėj, kur aš gyvenau, už bažnyčios toj gatvėj. Ten ir saugumas, ten ir policija, ten ir kalėjimas buvo. Na, žinot, kad aš nežinau šito. Kad stumdė, tai aš jums pasakojau, aš pati mačiau. A, ir dar vieną epizodą, jeigu galima, tai aš pasakysiu. Kadangi tie žydai buvo pažystami, - o jų buvo ir amatininkų, ir darbininkų, ir

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

laikrodininkų, ir juvelyrinių parduotuvių savininkų, kurie turėjo pinigų, tai jie ateidavo, kiekvieną dieną pas mus kas nors ateidavo per pievas, per laukus tuos, kai kurie net atnešdavo pinigų, nes mes sužinojome, kad yra parduotuvė to Titevskio namuose, ir ten galima už rublius tuos arba kas turi kokią ostmarkę nusipirkti sviesto net iki trijų kilogramų. Tai kas eis iš mano šeimos? Aš, gimnazistė, ne mama, ne tėtė, jie ten savo darbą turėjo. Tai aš kiekvieną dieną vaikščiojau į tą parduotuvę. Kadangi Lazdijų pieninė buvo labai daug produktų prieš frontą, prieš karą, reikėjo juos realizuoti. Ir be jokių kortelių pardavinėjo, galima buvo gauti to sviesto iki trijų kilogramų. Tai tie žydai sužinojo, kurie pas mus ateidavo, tai kai kurie net ir pinigų atnešdavo, kad nueit ir nupirkt. Ir aš vis kursavau, vis ėjau. Iš pradžių buvo nedaug žmonių, ne visi žinojo, kad tokia parduotuvė veikia, o paskui po kelių dienų jau daugiau susirinkdavo. Ir mes stovėjom eilė ant šaligatvio. O ta ponija, - pasakysiu pavardę ir vardą, Stasė Kubilienė, jos vyras buvo policininkas, bet jis buvo geras žmogus, jis dirbo (arė) žemę, jis nenuėjo į tą aktyvą. O ta Statė buvo pieno produktų parduotuvės pardavėja dar prieš karą. Ji buvusi šaulė, labai organizuota, labai išdidi. Ir ji atėjo pavėlavusi. Ir kai tik atidarė duris, tai visos mes ir užtelėjome į tą parduotuvę. Ir taip atsitiko, kad aš atsidūriau prie svarstyklių. Na taip atsitiko, vienos prieš mane, kitos po manęs. Ji ėmė šaukti, ko jūs čia, kaip karvės, - taip negražiai. Stumdotės, kaip kokios karvės, ir dar šita prakeikta lenkė čia stovi. Ant manęs. Prie visų moterų. Man buvo taip nepatogu... Dar šita prakeikta lenkė čia stovi!.. Neilgai tu čia stovėsi, greitai ir tau užkabins geltoną žvaigždę, kaip žydams, tik bus raidė P parašyta, prisegs tau prie krūtinės irgi... Aš taip susijaudinau, galvoju, ką daryt, pirkt ar nepirkt. Nupirkau tą sviestą, parnešiau ir paskui sakau savo tėvams, kad aš bijau eit daugiau. Tai tie žydai... Tokie Breidbordai pas mus ateidavo, jų sūnų pirmutinį sušaudė Marijampolėj tik prasidėjus frontui. Jis buvo išvykęs į tokį seminarą, gal komjaunimo ar kokį, Gecelas, Gecas Breidborgas, mano klasės draugas. O su juo buvo toks Liegus Vitas. Man atrodo, kad jis ir išdavė mano tėvą kažkodėl. Jis buvęs komjaunuolis, tas Liegus, jis lietuvis, ir jį paleido. Jis taip ir pasakė: mane paleido, atsipirksi svetimu krauju. O kur Gecelas, kur Gecas? Sako, o Gecą sušaudė. Iš karto Marijampolėj daug ką sušaudė, pirmom karo dienom, o tas parėjo. Tai šitą momentą prisimenu, kaip aš jiems eidavau pirkti maisto, nes mes tik vieną karvę turėjome, mūsų penki vaikai, - ar mes galėjome tuos šimtus pavalgydinti? Ką galėjom, tą darėm. Ir sakau, tėvą du kartus areštavo vien tik už žydus, o kai trečią kartą areštavo, jau jie buvo sušaudyti. O kai vežė lenkus vadinamus 1942 metais... Jūs gal nežinot tokios istorijos? Vežė Lenkus iš Lietuvos į Lietuvą. Ar pasakot?

Alicija Žukauskaitė: Jūs matėt šitą dalyką?

Stefanija Safronova: Taip. Aš pati tą pergyvenau. Taip.

Alicija Žukauskaitė: Iš kur į kur juos vežė?

Stefanija Safronova: 1942 metais, dar mano tėvas buvo Marijampolės kalėjime, ir po to įvykio atsiuntė laišką mums, mama skaitė: brangi žmonele, aš sapnavau, kad jūs kažkur važiavote. Jis nesapnavo, bet mums parašė. O dabar va taip. 1942 metais, kai vokiečių armija jau priartėjo prie Stalingrado, užimta Baltarusija, Rusijos dalis, Pabaltijis, - viskas užimta, pradėjo grįžti į Lietuvą tie vokiečiai, kurie gyveno prieš karą čia. Lazdijuose aš juos pažinojau, mokiausi su kai kuriais. Juos pagal Tarybų Sąjungos ir Vokietijos sutartį, sutartis tokia buvo pasirašyta, 1940 metų gruodžio mėnesį, sausį, vasarį ir kovą, tuos keturis mėnesius iš Lenkijos važiavo lietuviai, kurie norėjo čia atvažiuoti, į Lietuvą, ir rusai, kurie gyveno Lenkijos pusė. Ir aš, kaip buvusi seselė, buvau gimnazistė,

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

abiturientė, aš buvau mobilizuota su ta Riva, apie kurią aš jums kalbėjau, rabino dukteria, pamiršau pavardę, na, nesvarbu... Mes buvom mobilizuotos kaip seselės į tą vadinamą evakuacijos punktą. Ir matėm, kaip tie lietuviai važiavo su arkliais, vežimais, kokią telyčią prisirišę, karvę, drabužėlius susidėję, kokį stalą ar ką nors, ir juos visus apgyvendino vokiečių ūkiuose. Ir Lazdijuose, ir Vilkijoje, ir Šakiuose, - po visą Lietuvą juos išmėtė.

Alicija Žukauskaitė: Vokiečių ūkiuose, tai yra išvažiavusių vokiečių?

Stefanija Safronova: Taip, taip, tų buvusių vokiečių ūkiuose, kurie į faterlandą išvažiavo. Ir jie čia gyveno, ir ką rado, tuo naudojosi, - žemė, kokie gyvuliai. Sakau, 1942 metais vasarą, rugpjūčio mėnesį, labai gerai prisimenu dieną, rugpjūčio mėnesio 17 dieną. Naktį tas įvyko. Kodėl aš tai žinau? Aš visada papuolu į tokias istorines aplinkybes. Aš tada buvau nuėjusi į apskrities savivaldybę prašyti leidimo, kad leistų mamai pasimatyti su mano tėte. Vieną kartą aš jau buvau gavusi tokį leidimą apskrities valdyboje. Bet galima buvo tik vienam. Tai mano mama nuvažiavo, nusivežė mano sesutę penkių metų. Tai ta sesutė man paskui pasakojo, kad mano tėtė, kaliniai jam šitaip sudėję rankas, nes jis buvo labai sumuštas, negalėjo ateit į pasimatymą su mama. Ir aš galvojau, kaip dar gauti pasimatymą. Ir tuo momentu vienas mano beveik kaimynas, toks buvo Zmirskas Dominykas, jis jau dabar, žinoma, miręs, jis senas žmogus buvo, sėdim ant suoliuko, laukiam eilės. Kitas žmogus klausia, kas girdėt Lazdijuose. Tas Dominykas sako: nieko, hoite Nacht Polen faren. Vokiškai taip pasakė. Reiškia, šiandien naktį lenkai važiuos. Jis taip paaiškino tam žmogui. Aš greičiau parėjau namo. Mano tėtė gi lenkas. Sėdi mama prie siuvamos mašinos, taip beveik temsta ir siuva baltinius iš naujos medžiagos. Mama, kam Jūs siuvat? Jums. Jeigu mus taip šaudys, kaip žydus, tai būsit visi su naujais marškiniais. Taip pasakė mano mama. Sakau, mama, baikit, mes neturim arklių, mes neturim daug žemės. Kodėl taip buvo? Reiškia, kai grįš tie vokiečiai į savo ūkius, kur dėt tuos brolius lietuvius? Tai tada reikia išmesti lenkus ir į jų vietą apgyvendinti tuos lietuvius, kurie atvažiavo iš Seinų, iš Suvalkų, iš kur nors. Supratot mane turbūt? Ir tą pačią naktį ėmė labai loti šunys. Mes labai išsigandom, jau vis bijom, kad kas pro mūsų namą eis, vėjas šiurena taip lapus. Kažkodėl buvo labai šalta diena rugpjūčio 17-ta. Staiga kažkas pabeldė į duris. Aš einu atidaryt, klausiu – kas? Aš, Stravinskienė, to, kur „Nur für Deutsche“ kambarys buvo. Aš čia, atidarykit. Na, kodėl neužsižiebiat lempos? Taip, sakom, sėdim, nežinom, kas čia bus. Tai va, jus gali išvežt, kai kitus veš. Jūs turit didelę telyčią veršingą, tai jūs atiduokit tą telyčią dabar man. Aš ją persivesiu per šitą daržą jūsų, tai kai jums, jeigu dar būsit gyvi ir vaikams reikės duonos, - mano mamai taip sako, o aš girdžiu, mes čia pat visi, tai aš duonos jūsų vaikams duosiu. O mano mama sako: nieko aš niekam neduosiu. Karvę turim, telyčią, kiaulių, - tegu draskosi, tegu valgo viską, jeigu mus nori suėst, tai tegu ėda ir šitą viską. Taip mama pasakė. O aš tylėjau. Ir išėjo. Tu, Melnickiene, ant manęs nepyk, ji pasakė, aš tau kaip kaimynka iš dūšios atėjau pasakyt. O pas juos dirbo rusų belaisvis, pas juos dirbo pabėgėlė baltarusė šešiolikos metų Mašenka su senu tėvu tik už pilvą, kaip sako žmonės, tik už maistą, dovanai. Ir kurį laiką dirbo tarybinio karininko žmona. Tai ji vaikščiojo rankas susidėjus. Nu vot. Tai ji išėjo. Vėl kažkas beldžiasi. Vėl aš atidarau duris, klausiu, kas čia. Čia aš, jūsų kaimynė Paukštienė. Sakau, na, prašom. Mama sako, atidaryk, atidaryk moteriškei. O mes jau girdim, kad kaimynystėj šunes loja, verksmas, - verkia Albavičiai, mūsų kaimynai, juos veža. Tas Albavičius būgtai lenkas buvo, senas žmogus, jis blogai vaikščiojo, o jo žmona, senutė, net kalbėt lenkiškai nemokėjo. Ji lietuvė buvo, iš mūsų rajono kilusi, jo antra pati

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

(žmona) buvo. Tai jie taip verkė, jų šuva lojo, juos į vežimus sukišo ir tą naktį vežė į Šeštokus, į stotį. Tai moteriškai visi dantys iškrito, iš susijaudinimo turbūt kažkaip tai, po kurio laiko. Na, ji liko gyva. Kažkas kalbėjo, kad tas Albavičius numirė pakeliui, bet būtumėm girdėję. Bet vežė juos aplinkiniais keliais, ne miesto centro gatvėm, lyg sarmatijosi (gėdijosi).

Alicija Žukauskaitė: Tai kas vežė?

Stefanija Safronova: Tai šitie patys, tas pats saugumas mūsų vadovavo viskam. Taigi čia 1942 metai, supraskit, čia tie patys – Karaliūnas, Karalius, Telešius, visokie kitokie, Vilipolskas, Bagdzevičius ir taip toliau.

Alicija Žukauskaitė: Kur tuos lenkus buvo norima išvežti?

Stefanija Safronova: Va, tuoj pasakysiu. Va, nežinojome, kur juos kiš visus. Dar pasakysiu vieną tikrą faktą, aš turiu net užsirašiusi pasakojimą moters, kuri paskui gavo pašalpą už tai. Gadzijauskienė, o kita moteris buvo Planutienė. Tai jos pavardė lyg ir lietuviška – Planutis, bet ji buvo Gadzijauskaitė, tai gal ir lenkė. Kai atėjo jų vežt tada tą rugpjūčio 17-tą, tai jos pradėjo verkt, moterys, sako, ponai, kur gi jūs... Ten buvo policininkai ir kareiviai - lietuviai. Sako, renkitės, turėsite iš čia išvažiuoti. O jie arklių turėjo, ir karvių, ir kiaulių, ūkininkai. Sako, ponuli, už ką gi mus vežat? Lietuvą nuo šiukšlių valom.

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs sakėt, kad iš pradžių buvo viena kaimynė atėjusi, norėjo karvę pasiimt, paskui atėjo kita kaimynė.

Stefanija Safronova: Kita kaimynė atėjo paguosti mūsų, nuraminti, pažiūrėti, ar mes nesijaudiname. Ir mus neišvežė, nes mes turėjome mažai žemės, neturėjome jokių arklių, tai kas čia ūkininkaus. O kitus vežė...

Alicija Žukauskaitė: Ir kas atėjo į jų vietą?

Stefanija Safronova: Kažkokie žmonės, kurių aš pavardžių nežinau. Tie lietuviai nuo kokių nors Šakių, nuo Jurbarko. Kurie iš po lenkų buvo atvažiuavę čia, tai jie paskui buvo apgyvendinti. Ir jie čia buvo iki to laiko, kai išvijoj vokiečius.

Alicija Žukauskaitė: O į kur tuos lenkus išvežė?

Stefanija Safronova: Tuoj pasakysiu. Vežė į Šeštokų geležinkelio stotį, paskui vežė traukiniu į Ežerėlių durpyną kai kuriuos. Tai aš turiu užrašiusi medžiagą tos, kuri prabuvo Ežerėlių durpyne iki pat išvijimo vokiečių. Tai ten labai dideli barakai, daug žmonių ten buvo privežta iš įvairių rajonų. Ir kai juos atvežė į tą Ežerėlio durpyną kažkur prie Kauno, tai kaimo vaikai atėjo pasižiūrėt, ką veža. Iš traukinio paskui su sunkvežimiais vežė. Tai va, sako, kad atvežė lenkus, o čia – žmonės. Galvojo, kad lenkai ne žmonės turbūt. Tai tie vaikai taip sakė. Kai kurie net į mokyklą netgi ėjo, o visi buvo pristatyti prie visokių darbų, - kas durpes kasė, kas... Ta viena moteris, kurios duktė mokslininkė, gamtininkė, dabar Vilniuje gyvena, tai vežė tą mergaitę, ji buvo kokių dviejų mėnesių, tai vystyklus ji džiovino ant savo pilvo ir ant vyro pilvo, kai traukiniu vežė. Maisto jiems paduodavo lietuviai. Ir žydams paduodavo, į getą kaip nors perduodavo per ką nors. Buvo gerų labai žmonių. Ir ten juos sargybinė vokiečiai su pistoletu netgi ir su lazda prižiūrėdavo ir versdavo... Ta moteris 120 kvadratinių metrų turėdavo išplauti per dieną. Maitino tą mergaitę savo, paskui prapuolė pienas. Kažkokį viralą duodavo jiems. Kai kurie pabėgo pas gimines. Čia labai buvo sunkus klausimas, todėl kad lietuviai ir lenkai katalikai. O tautybė – kas? Lietuvis vedė lenkę, lenkas vedė lietuvę. Mano, pavyzdžiui, močiutės giminės lietuviai, o tėvas iš Lenkijos. Ir koks čia skirtumas? Bet va, čia ir pasidarė keblu: po biškį pradėjo bėgt kai kurie, iš Šeštokų pabėgo, kas iš Ežerėlių, kas iš namų pabėgo... Va tokia buvo baisi sumaištis.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.